

En jordkælder sikrer optimale betingelser for årets høst med en stabil temperatur det meste af året. Med en god portion genbrugssten og tålmodighed er det muligt at bygge sin egen for få midler.

Min jordkælder har et gulvareal på 7 m² og en indvendig højde på 2,3 m.

Jordkælder som forrådskammer

TEKST OG FOTO: JESPER HEDE VENDELBO

Min familie og jeg bestræber os på at leve et selvforsynende liv – i hvert fald hvad angår frugt, grønt, bær, honning og æblecider fra vores køkkenhave, drivhus og skovhave. Jeg begyndte på et tidspunkt at overveje, hvordan vi bedst kunne opbevare alle herlighederne, både sommer og vinter, og tanken om at bygge en jordkælder tog form.

Det skulle hurtigt vise sig, at litteraturen om emnet er ret sparsom. Jeg fandt, hvad jeg kunne på biblioteket og på nettet. Jeg plukkede i forskellige metoder og råd og *freestylede* for resten, så kælderens kom til at opfylde netop vores behov. Mine oprindelige planer om at konstruere en rektangulær kælder blev afløst af halvkuglens runde grundform, da gode folk fra Friland kunne berette om en eksisterende kælder efter denne model. Begge designs kan bygges med stor styrke, men det cirkulære udtryk tiltalte mig, og styrken i en perfekt halvkugle er stor.

Byggeriet strakte sig over et lille år. Den samlede omkostning blev omtrent 8000 kr., hvoraf størstedelen gik til fugtbeskyttende platonplader samt brønd- og drænrør. Alle mursten er afrensede genbrugssten fra naboens stuehus, som skulle rives ned. Der er i alt brugt 1.000 mursten. Markstenene er hentet i nærområdet med bondemandens tilladelse. Jeg har ikke regnet arbejdstimer sammen, men det blev til en hel del.

Helt optimalt bør en jordkælder kunne holde en konstant temperatur på omkring 8° C hele året. Det kræver blandt andet den rette mængde jord ovenpå kælderen samt et velisoleret indgangsparti. Begge dele har jeg endnu til gode at få endeligt på plads, hvorfor temperaturen i vores kælder endnu svinger lidt. Men den virker efter hensigten – holder rodfrugterne frostfri om vinteren og cidere kold i sommervarmen. ☺

JESPER HEDE VENDELBO bor med sin familie på et nedlagt husmandssted på Midsjælland. Han er optaget af selvforsyning og biavl. Han har en baggrund som kok og underviser og arbejder som selvstændig naturterapeutisk instruktør. Du er meget velkommen til at kontakte ham, hvis du har spørgsmål til jordkælder-byggeriet.

www.maerkjorden.dk

1 Med en gravko blev en række gamle syldsten (kampesten fra fundament) placeret i cirkelform i hullet, omtrent 1,8 m nede. Det viste sig, at grundvandet står højt, netop hvor kælderen skulle ligge, derfor blev det nødvendigt at indlægge en drænslange under fundamentets niveau for at aflede eventuelt opstigende grundvand. Slangen ledes til et opføringsrør støbt ind i beton med en elektrisk dykpumpe i. Har man ikke høj grundvandsstand, kan et stenfyldt drænhul klare opgaven.

2 Helt centralt for den halvkugleformede konstruktion er placeringen af en faststøbt pæl præcis i midten af cirklen. Ophængt fra et kontorstolshjul (monteret *upside down*) forbinder centerpælen med »armen«. Ophængt bevirker, at armen kan dreje 360 grader rundt samt vippe helt op til lodret position. Yderst på armen er monteret en støtteplade, som sikrer en ensartet placering af stenene og støtter stenen, jo højere cirklen bygges op. Således definerer centerpunktet og armen alle stens placering, som slutteligt bliver perfekt halvkugleformet. For at tætte samt etablere et underlag i nogenlunde vatter, er der før opmuringen med mursten muret med marksten mellem og ovenpå syldstenene.

3 Der mures op i forbandt. Det er vigtigt at få udfyldt mellemrummet mellem skiftene på stenenes bagside med mørtel. Jeg valgte at anvende rigelig mørtel og stryge den overskydende mængde ned over det foregående skift. Derved dannes en kappe af mørtel på ydersiden af kuplen, som tilfører yderligere styrke. Som amatørmurere valgte jeg at spørge en erfaren murer til råds vedrørende optimale mørtelblandinger både mellem syldsten og mursten.

4 Forskalling til indgangspartiet i kuplen. Øverst i åbningen blev en række murbindere indmuret til at forbinde kuplen med hvælvingen over indgangen. I takt med at murstenene placeres mere lodret og udfordrende i forhold til tyngdekraften, må man påregne længere ventetid, før næste sten kan lægges. Jeg monterede senere en skrånstillet støttepind på armen, som kunne give den forrige lagte sten yderligere støtte, mens den nyeste lagte satte sig. Således kan de sidste skift kræve en fin portion tålmodighed.

5 For at lette færdiggørelsen af det sidste hul på omtrent 60 cm i diameter, valgte jeg at bygge en indvendig buet forskalling, som blev monteret på armen i en fastlåst opret stilling. Derpå kunne jeg lægge de sidste sten ovenfra. På billedet mangler blot den sidste tilskårne, runde sten.

6 Kuplen er nu lukket. Her ses tydeligt de mange nedstrøgne lag mørtel ved hvert skift. Før kælderen blev dækket med jord, blev både kuppel og indgangsparti dækket med platonplader, som afsluttedes ved den yderste drænslange. Også denne drænslange er forbundet med brønden til at fange eventuelt nedsivende regnvand.

7 Siderne i indgangspartiet blev muret op af marksten og afsluttet med genbrugte herregårdsblokke for at have et plant underlag til montering af trædørene. Indgangen er nordvendt for så lav solvarmeeksposering som muligt. Kælderen er placeret i et naturligt skrånende terræn for at lette lidt på udgravningsmængden. Et nedgravet plastikrør forbinder kælderen med huset, herigennem trækkes strøm til dykpumpe og belysning.

8 For at understøtte muringen af hvælvingen over indgangspartiet blev endnu en forskalling bygget. Hvælvingen blev muret sammen med kuplen ved hjælp af murbindere og enkelte mursten i forbandt. For øget styrke samt underlag for indgangens gavl er indmuret en købt facadeoverligger med indlagte ståldragere.

9 Den færdige jordkælder blev dækket med minimum 70 cm jord på de øvre dele, som gradvist satte sig til omtrent 50 cm – nederst blev laget tykkere. For at sikre så ensartet en temperatur som muligt, er det optimalt at dække kælderen med 100 cm jord. Dørene udgør en kuldebro og bør isoleres. For at modvirke eventuel fugt er udluftning vigtig. Ved dørenes bund er der lavet udluftningshuller, og i toppen af kælderen er monteret en »skorsten«, så luften kan gennemstrømme hele kælderen. Hellere mere end mindre luftgennemstrømning. Desuden er et langt plastikrør (Ø 8 cm) ført fra kælderen og 15 meter væk. Det ligger en meter under jorden som trækkanal for at kunne tilføre jordopvarmet eller -afkølet luft afhængig af årstiden. Jo længere rør des bedre.